9.2.2026

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvo valiokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö KEHA/1440/2026

Keski-Suomen elinvoimakeskuksen lausunto työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmiin U53/2025 ja U70/2025

Keski-Suomen elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta saada lausua Valtioneuvoston kirjelmiin ja tulla kuultavaksi valiokuntaan. Keski-Suomen elinvoimakeskus tuo lausunnossaan näkemyksensä sekä Keski-Suomen maakunnan alueellisena toimijana, että ns. välittävän toimielimen roolissa Länsi-Suomen rakennerahastoalueen kahdeksan maakunnan osalta.

Rahastokauden 2028–2034 keskeisiä tavoitteita on mm. ohjelmarakenteen yksinkertaistaminen sekä toiminnan tuloksellisuuden parantaminen. Keski-Suomen elinvoimakeskus arvioi, että tulevan rahastokauden 2028–2034 Kumppanuusrahasto parhaimmillaan mahdollistaa tiiviin ja joustavan yhteistyön eri politiikkatoimien välillä. Myös globaalit nopeat ja ennakoimattomat muutokset toimintaympäristössä vaativat joustavuutta rahastokauden toteutuksessa ja varojen suuntaamisessa. Suomen tunnistetut haasteet kuten yritysten kasvun puute, korkea työttömyys ja erilaiset sosiaaliset haasteet vaativat myös monipuolisia ja yhteensovitettuja toimenpiteitä.

Kansalliset ja alueelliset kumppanuussopimukset ja niiden sisällöt ovat tulevalla rahastokaudella 2028–2034 keskeinen toimintaa ja rahoitusta ohjaava dokumentti. Valmistelutyössä tulisikin pystyä tunnistamaan alueiden erilaisuudet ja haasteet sekä löytää niihin ratkaisuja. Alueiden haasteet voivat olla hyvinkin erilaisia (sijainti, infra, saavutettavuus elinkeinorakenne) mutta yksilön kannalta keskeistä on toimeentulo, asuminen ja palveluiden saatavuus. Yritykselle taas liiketoiminnan kannattavuus, kasvumahdollisuudet ja osaava työvoima ovat keskiössä. Alueiden välinen tiivis yhteistyö kumppanuussopimusten valmistelussa ja toimien toteutuksessa edesauttaa myös tuloksellisuuden toteutumista.

Yritysten kasvun esteenä on usein rahoitushaasteiden ohella erityisesti osaavan työvoiman saatavuus ja osaamishaasteet. Ne johtuvat usein mm. alueellisista tekijöistä missä väestö keskittyy yhä voimakkaammin kasvukeskuksiin eikä liikkuvaa, osaavaa työvoimaa ole saatavilla. Lisäksi käynnissä oleva teknologian nopea murros mm. tekoälyn myötä muuttaa työvoiman osaamisvaatimuksia ja se vaikuttaa jatkossa myös työn tekemisen malleihin.

Molemmat edellä mainitut muutostrendit synnyttävät osaltaan sosiaalisia haasteita ja tarpeita uudistaa myös työelämää säätelevää lainsäädäntöä. Osaavan työvoiman turvaamiseksi perinteinen koulutuspolitiikka ei välttämättä pysty nopeasti muuttuviin osaamishaasteisiin vastaamaan. Rinnalle tarvitaan muutoksiin nopeasti reagoivaa,

täydentävää ja ennakoivaa koulutustarjontaa, joka tukee työvoimapoliittisia tavoitteita ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Erityisesti ESR- tyyppisissä toimissa tulisi panostaa nuorten työelämätaitoihin sekä nopeaan kiinnittymiseen työmarkkinoille esim. peruskoulutusta täydentävällä valmennuksella työvoimapulasta kärsivillä aloilla.
Maahanmuuton kotoutumisen ja työllistymisen haasteet keskittyvät useimmiten kaupunkiseuduille, missä sosiaaliset haasteet ovat läsnä myös kantaväestön keskuudessa mm. työttömyydestä johtuen. Kestävä kaupunkikehitys ja sen rahoituksen varmistaminen kumppanuussopimuksissa voi olla yksi työkalu haasteisiin ratkaisuja etsittäessä.

Toisaalta joillakin aloilla ja alueilla haasteena on työvoimapula. Esimerkiksi elintarviketurvan ja huoltovarmuuden edistäminen vaatii kehittämistoimenpiteitä, joilla parannetaan maaseutualueiden houkuttelevuutta asuinpaikkana ja siellä työllistymiseen. Suomessa ja erityisesti Sisä-Suomessa myös metsätalous ja siihen kytkeytyvä metsäteollisuus ovat merkittäviä työllistäjiä ja vientitulojen tuottajia Suomen kansantaloudelle. Samoin kestävyyssiirtymä vaatii tekijänsä sekä maaseutu- ja kaupunkialueiden tiivistä yhteistyötä.

Kumppanuussopimuksessa tullaan tekemään huomattavia panostuksia EU-alueen ruokaturvan ja huoltovarmuuden lisäämiseksi. Sopimukseen tultaneen kirjaamaan toimenpiteitä, joilla edistetään mm. maatilayritysten sukupolvenvaihdoksia nuorten viljelijöiden alalle pääsyn edistämiseksi. Toisaalta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulma saattaa puoltaa periaatetta, että maataloustukien saajille ei asetettaisi yläikärajaa. Näin on toimittu nyt käynnissä olevalla ja edellisellä ohjelmakaudella. Se on lisännyt taloudellista tasa-arvoa, mutta samalla todennäköisesti kasvattanut viljelijöiden keski-ikää ja vaikuttanut epäedullisesti nuorten viljelijöiden käytettäviksi ohjautuviin resursseihin. Tämä tulisi ottaa huomioon tukien kohdentamista pohdittaessa.

ESR- tyyppisistä toimenpiteistä Keski-Suomen elinvoimakeskus nostaa esiin seuraavia huomioita:
Työllisyysnäkökulman huomioiminen, jota on tarkasteltava kahta kautta:

- kohtaako työvoiman tarjonta, liikkuvuus ja osaaminen riittävän hyvin toisaalta,
- väestörakenteen muutos ja vaikutukset alueilla; työvoimapula, sukupolvien ja alueiden väliset erot

Lisäksi talouden epävakaus vaikuttaa yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin päästä työmarkkinoille sekä sosiaalisiin turvaverkkoihin ja osallisuuteen

Uutena toimenpiteenä on tulossa investoinnit alueellisiin sosiaalisiin infrastruktuureihin sisältäen mm.

- palvelujen infrastruktuurin saatavuuden parantaminen, terveydenhuoltojärjestelmän ja lastenhoito sekä ikäihmisten palveluiden nykyaikaistaminen
- digitaalisuuden mahdollistama kehitys myös laajemmin kuin infran kautta

Miten resurssit jaetaan kehittämiseen ja infrastruktuuriin? Miten työllistyminen, osaaminen ja osallisuus mitataan suhteessa rakenteisiin? Miten siinä huomioidaan perusoikeudet, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, jotka ovat ESR toimissa aina vahvasti mukana.

Sosiaalinen innovointi ja kumppanuussopimukset

- sosiaaliset innovaatiot vaativat paljon taustatyötä ja strukturoitua järjestelmällistä tekemistä.

Aineellinen puute

- Ehdotuksessa avuntarpeen arviointi ja viranomaisen tekemän avun tarpeen tunnistaminen lisää sääntelyä nykytilanteeseen verrattuna.
- Miten varmistetaan se että aineellinen apu ei leimaa tuensaajaa ja kohdentuu tarpeeseen jos hallinnollinen sääntely lisääntyy?

Kumppanuussopimuksen laatimisessa järjestelmän yksinkertaistaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen on tärkeä tavoite sekä kehittämistoimenpiteistä hyötyvien yritysten ja kansalaisten että hallinnon toimijoiden näkökulmasta.

Länsi-Suomi on aluerakenteeltaan monimuotoinen missä maaseutumaiset ja rakennemuutosalueet sekä kehittyvä kaupunkiseudut ovat tiiviissä symbioosissa kaikissa kehittämistoimissa. Lisäksi EU-tason rajat ylittävään hanketyöhön voi löytyä sujuvia malleja, kun ne huomioidaan ja resursoidaan kumppanuussopimuksissa.

Yhdenvertaisen kehittämisperiaatteen voidaan olettaa myös toteutuvan. Asetusehdotuksen erityistavoitteisiin on kirjattu, että tavoitteena on tukea unionin kestävää vaurautta kaikilla alueilla. Kaupunki- ja maaseutualueiden tiivis yhteistyö on välttämätöntä esimerkiksi oikeudenmukaista kestävyyssiirtymää, kansalaisten turvallisuuden lisäämistä, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamista ja hyvää elämänlaatua tukevissa. Näitä näkökulmia on otettu huomioon kumppanuussopimuksen asetusehdotuksessa esimerkiksi vaatimuksella paikallisten yhteistyöaloitteiden tukemisesta, mukaan lukien yhdennetty alue- ja kaupunkikehitys ja yhteislähtöinen paikallinen kehittäminen ja Leader-toiminta.

Kumppanuussopimuksen asetusehdotuksessa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo on näkemyksemme mukaan otettu vahvasti huomioon. Ehdotuksen mukaan kunkin jäsenvaltion olisi *ensinnäkin järjestettävä ja pantava täytäntöön kattava kumppanuus kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa ja sen kutakin lukua varten monitasoisen hallinnon periaatteen ja alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan mukaisesti, jotta varmistetaan eri kumppaneiden tasapuolinen edustus*.

Esimerkiksi sukupuolten välisen tasa-arvon varmistamiseksi komissio esittää tasapuolisen edustuksen huomioimista talousarviosta rahoitettujen toimien ja ohjelmien arviointilautakunnissa ja muissa neuvoa-antavissa elimissä ja ehdottaa pisteytysjärjestelmää sukupuolten tasa-arvon soveltamiseen. Samoin mm. ohjelman seurantakomitean kokoonpanolle asetetaan vaatimuksia, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden viranomaisten ja välittävien toimielinten sekä kumppanien edustajien tasapuolinen edustus.

Asiakirjan on hyväksynyt ylijohtaja Jukka Lehtinen viraston sähköisessä asianhallinta järjestelmässä.

Valiokunnan kuultavaksi tuleva asiantuntija:
Jaakko Ryymin
Keski-Suomen elinvoimakeskuksen rahoitusyksikön päällikkö
Sähköposti: jaakko.ryymin@elinvoimakeskus.fi
Puh: 040-5935126

Liitteet

Jakelu Kirjoita tähän

Tiedoksi

Tämä asiakirja KEHA/1440/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1440/2026 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Lehtinen Jukka 09.02.2026 10:55